

Брюксел, 16 ноември 2022 г.
(OR. en)

13070/22

Междуетноститутуционално досие:
2008/0140(CNS)

SOC 537
ANTIDISCRIM 102
MI 700
JAI 1259
FREMP 196

ДОКЛАД

От:	Председателството
До:	Комитета на постоянните представители/Съвета
№ предх. док.:	13067/22
№ док. Ком.:	11531/08 - COM(2008) 426 final
Относно:	Предложение за директива на Съвета за прилагане на принципа на равно третиране на лицата без оглед на религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация — Доклад за напредъка

I. ВЪВЕДЕНИЕ

На 2 юли 2008 г. Комисията прие предложение за директива на Съвета, чиято цел е в обхвата на защитата срещу дискриминация, основана на религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, да се включат области извън заетостта. Като допълва съществуващото законодателство на ЕО¹ в тази област, предлаганата хоризонтална директива за равното третиране ще забрани дискриминацията на посочените по-горе основания в следните области: социална закрила, включително социална сигурност и здравеопазване; образование; както и достъп до стоки и услуги, включително жилищно настаняване.

¹ По-конкретно директиви 79/7/ЕИО, 2000/43/ЕО, 2000/78/ЕО и 2004/113/ЕО на Съвета.

Преобладаващото мнозинство от делегациите приветства по принцип предложението, а много от тях одобриха факта, че то има за цел да допълни съществуващата правна рамка, като се съсредоточи чрез хоризонтален подход върху четирите основания за дискриминация.

Повечето делегации потвърдиха, че е важно равното третиране да се утвърждава като споделена ценност в рамките на ЕС. По-специално, няколко делегации подчертаха значимостта на предложението в контекста на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (КПХУ). Някои делегации обаче биха предпочели по-амбициозни разпоредби по отношение на уврежданията.

Изтъквайки значението на борбата с дискриминацията, в миналото някои делегации поставяха под въпрос необходимостта от предложението на Комисията, което според тях нарушава националната компетентност по определени въпроси и противоречи на принципите на субсидиарност и пропорционалност. Някои делегации поискаха също така разяснения и изразиха опасения, свързани по-специално с липсата на правна сигурност, разделението на компетентностите, както и с практическите, финансовите и правните последици от предложението.

Две делегации поддържат общи резерви по предложението като такова.

Засега всички делегации поддържат общи резерви за разглеждане по текста.

Делегациите на Чешката република и Дания поддържат резерви за парламентарно разглеждане. Комисията подкрепя търсенето на компромис, като същевременно на този етап поддържа резерва за разглеждане по всички промени спрямо първоначалното ѝ предложение.

Европейският парламент прие становището си на 2 април 2009 г.² в рамките на процедурата на консултация. След влизането в сила на Договора от Лисабон на 1 декември 2009 г. предложението вече попада в обхвата на член 19 от Договора за функционирането на Европейския съюз; това изисква единодушие в рамките на Съвета след *одобрение* от страна на Европейския парламент.

² Вж. док. А6-0149/2009. Настоящият парламент назначи за докладчик Alice Kuhnke (SE/Greens/European Free Alliance).

II. РАБОТАТА НА СЪВЕТА ПРИ ЧЕШКОТО ПРЕДСЕДАТЕЛСТВО

Като продължение на проведените през 2021 г. обсъждания, които до голяма степен бяха съсредоточени върху разпоредбите за уврежданията³, работна група „Социални въпроси“⁴ продължи разглеждането на досието въз основа на бележка с насоки⁵ и нов набор от предложения за формулировки⁶, внесени от чешкото председателство.

В бележката си с насоки председателството прикани делегациите да представят вижданията си по разпоредбите, съдържащи се в последната версия на текста, които бяха предоставили на държавите членки правото да искат временно освобождаване от изискването за осигуряване на разумни улеснения за хората с увреждания. Делегациите бяха помолени по-конкретно да посочат дали считат тези разпоредби за съвместими с Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (КПХУ).

Освен това делегациите бяха приканени да оценят необходимостта от такова освобождаване предвид факта, че проектът за директива вече включва правилото, че не е необходимо да се осигуряват разумни улеснения, ако това води до ненужна или непропорционална тежест.

³ Вж. док. 9109/21 и док. 14046/21.

⁴ Заседанията се проведоха на 18 юли и 30 септември 2022 г.

⁵ Док. 10626/22.

⁶ Док. 12063/22.

Убедително мнозинство от делегациите изрази становището (в някои случаи предварително), че предлаганото изключение е несъвместимо с КПХУ и в същото време ненужно. Редица делегации изтъкнаха още, че съществуващата разпоредба, съгласно която разумни улеснения е необходимо да се осигуряват само ако не налагат непропорционална тежест, вече съдържа достатъчна предпазна мярка. Някои други делегации изразиха също желание да обсъдят различни варианти с оглед на намирането на решение, тъй като се изисква единодушие, преди директивата да може да бъде приета. Други делегации обаче подкрепиха да се обмисли идеята за предложеното изключение, като същевременно отчетоха необходимостта от по-нататъшна работа, за да се осигури съвместимост между КПХУ и директивата. Някои делегации също заеха позиции на откритост и изтъкнаха въпроси като необходимостта от гъвкавост с цел балансиране на финансовата тежест, която би възникнала в резултат на разпоредбите за уврежданията, съдържащи се в директивата, и необходимостта изключенията да бъдат крайно извънредни и обвързани със срокове, ограничени и целенасочени.

Въз основа на това обсъждане чешкото председателство представи серия от предложения за формулировки, включващи следните основни елементи:

- а) разпоредбата, с която на държавите членки се предоставя възможността да поискат временно освобождаване от задължението за осигуряване на разумни улеснения, беше заличена (член 15, параграфи 1а — 1в);
- б) в текста беше добавен допълнителен незадължителен срок за транспониране от 2 години (т.е. общо 6 години от влизането в сила на предложението) за задължението за осигуряване на разумни улеснения за хората с увреждания (член 15, параграф 2);
- в) беше добавено и съображение, обясняващо доводите за допълнителния срок за транспониране (съображение 20в).

Повечето делегации и представителят на Комисията подкрепиха премахването от текста на възможността да се иска временно освобождаване от задължението за осигуряване на разумни улеснения. Повечето делегации подкрепиха (или биха приели) също и предложеното удължаване на срока за транспониране по отношение на задължението за осигуряване на разумни улеснения. Други делегации и представителят на Комисията обаче не бяха в състояние да подкрепят тази идея, тъй като прецениха, че така получаващият се срок за транспониране от общо 6 години би бил прекалено дълъг. Някои делегации имаха нужда от повече време, за да разгледат новите предложения за формулировки.

Други въпроси, обсъдени по време на чешкото председателство, включваха следното:

Някои делегации изтъкнаха отново опасенията си относно премахването от директивата на *разпоредбите за достъпността* и призоваха за по-амбициозни разпоредби за уврежданията. Представителят на Комисията обаче изрази становището, че тъй като обсъжданата директива разглежда дискриминацията, тя не е подходящото място за конкретни разпоредби за достъпността в рамките на материалното приложно поле.

Други отчетоха нуждата от правни насоки относно взаимодействието между предлаганата директива и КПХУ.

Повече подробности са изложени в документи 11435/22 + COR 1 и 13067/22.

Последната версия на проекта за директива се съдържа в приложението към настоящия документ.

III. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въпреки че при обсъжданията въз основа на последния текст беше постигнат известен напредък, очевидно е необходима значителна допълнителна работа, преди да може да се постигне необходимото единодушие в Съвета.

Предложение за

ДИРЕКТИВА НА СЪВЕТА

за прилагане на принципа на равно третиране на лицата без оглед на религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 19, параграф 1 от него,

като взе предвид предложението на Европейската комисия⁷,

след предаване на проекта на законодателния акт на националните парламенти,

като взе предвид одобрението на Европейския парламент⁸,

в съответствие със специална законодателна процедура,

⁷ ОВ С [...], [...], стр. [...].

⁸ ОВ С [...], [...], стр. [...].

като има предвид, че:

- (1) В съответствие с член 2 от Договора за Европейския съюз (ДЕС), Съюзът се основава на ценностите на зачитане на човешкото достойнство, свободата, демокрацията, равенството, правовата държава, както и на зачитането на правата на човека, включително правата на лицата, които принадлежат към малцинства, като тези ценности са общи за всички държави членки. В съответствие с член 6 от ДЕС Съюзът зачита правата, свободите и принципите, определени в Хартата на основните права на Европейския съюз („Хартата на основните права“). Съгласно същия член основните права, както са гарантирани от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи и както произтичат от общите конституционни традиции на държавите членки, са част от правото на Съюза в качеството им на общи принципи.
- (2) Правото на всеки човек на равенство пред закона и на защита от дискриминация е всеобщо право, признато от Всеобщата декларация за правата на човека, Конвенцията на ООН за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените, Международната конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация, международните пактове на ООН за граждански и политически права и за икономически, социални и културни права, Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (КПХУ), Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи и Европейската социална харта, подписани от [всички] държави членки. Настоящата директива, и по-специално разпоредбите относно достъпността и разумните улеснения, зачита основните принципи, признати в КПХУ и в Конвенцията на ООН за опазване на световното културно и природно наследство.

- (2a) От 23 декември 2010 г. Съюзът е страна по КПХУ. Съгласно член 216, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) разпоредбите на КПХУ са неразделна част от правния ред на Европейския съюз и поради това законодателството на Съюза следва да се тълкува по начин, който съответства на КПХУ. По-специално, КПХУ включва, в член 2, отказа за предоставяне на разумни улеснения в определението си за дискриминация и задължението за достъпност — в член 9. В своето съобщение „Европейска стратегия за хората с увреждания за периода 2010—2020 г.: Подновен ангажимент за Европа без бариери“ Комисията призова за последователност, за да се осигури ефективното прилагане на КПХУ в целия Съюз, и определи достъпността като една от осемте области на действие.
- (3) Настоящата директива зачита основните права и спазва основните принципи, признати по-конкретно в Хартата на основните права. Член 10 от Хартата на основните права признава правото на свобода на мисълта, съвестта и религията; член 21 забранява дискриминацията, включително когато е основана на религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация; а член 26 признава правото на хората с увреждания да се ползват от мерки, които осигуряват тяхната автономност.
- (4) Европейската година на хората с увреждания през 2003 г., Европейската година на равните възможности за всички през 2007 г., на межкултурния диалог през 2008 г. и на активния живот на възрастните хора и солидарността между поколенията през 2012 г. ясно показаха устойчивото присъствие на дискриминацията, но също и ползите от многообразието.
- (5) Европейският съвет, проведен в Брюксел на 14 декември 2007 г. прикани в своите заключения държавите членки да увеличат усилията си за предотвратяване и борба с дискриминацията на пазара на труда и извън него.

- (5a) На 21 февруари 2011 г. в своите заключения Съветът потвърди отново силния си ангажимент към утвърждаването и защитата на свободата на религията и убежденията без дискриминация. В заключенията си от 17 юни 2011 г. Съветът и представителите на правителствата на държавите членки приканиха държавите членки и Европейската комисия да продължат да се борят с дискриминацията срещу лицата с увреждания и да преразгледат съществуващата правна рамка. В заключенията си от 16 юни 2016 г. Съветът прикани Европейската комисия да насърчи мерките, очертани в списъка на Комисията за постигане на напредък по отношение на равнопоставеността на ЛГБТИ.
- (6) В своите резолюции от 20 май 2008 г.⁹ и от 8 септември 2015 г.¹⁰ Европейският парламент отправи призив за разширяване на защитата от дискриминация в правото на Европейския съюз.
- (6a) Дискриминацията има сериозно въздействие не само върху отделните лица, но и върху обществото, включително върху брутния вътрешен продукт, данъчните приходи и социалното сближаване. Защитата от дискриминация, както е предвидена в настоящата директива, може да допринесе за по-добро здравословно състояние и образователни резултати и в резултат на всичко това — до увеличаване на брутния вътрешен продукт на държавите членки.

⁹ Резолюция на Европейския парламент от 20 май 2008 г. относно отбелязания напредък в областта на равните възможности и недискриминацията в ЕС (транспониране на Директиви 2000/43/ЕО и 2000/78/ЕО) (2007/2202(INI)) (ОВ C279 E, 19.11.2009 г., стр. 23).

¹⁰ Резолюция на Европейския парламент от 8 септември 2015 г. относно положението с основните права в Европейския съюз (2013 – 2014 г.) (2014/2254(INI)) (ОВ C316, 22.9.2017 г., стр. 2.)

- (7) Европейската комисия заяви в своето съобщение „Обновена социална програма: Възможности, достъп и солидарност в Европа на 21 век“, че в общества, където всички индивиди се смятат за равни, не би трябвало да има каквито и да било изкуствени бариери или дискриминация, които да пречат на хората да се възползват от тези възможности. Дискриминацията, основана на религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, може да попречи на постигането на целите на Съюза, определени в Договорите, по-специално на достигането на високо равнище на заетост и социална закрила, на повишаването на жизнения стандарт и качеството на живот, на икономическото и социалното сближаване и солидарност. Дискриминацията може също да възпрепятства постигането на целта за премахване на пречките пред свободното движение на хора, стоки и услуги между държавите членки. Освен това Европейската комисия подчерта и заяви отново своя ангажимент за борба срещу дискриминацията и за утвърждаване на равните възможности в своето съобщение „Недискриминация и равни възможности: подновен ангажимент“ и в своята препоръка „Създаване на европейски стълб на социалните права“.

- (8) Действащото законодателство на Европейския съюз включва три правни инструмента, основаващи се на член 13 от Договора за създаване на Европейската общност, заменен с член 19 от ДФЕС. Това са Директива 2000/43/ЕО¹¹, Директива 2000/78/ЕО¹² и Директива 2004/113/ЕО¹³, които са насочени към предотвратяване и борба с дискриминацията, основана на пол, раса или етническа принадлежност, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация. Тези инструменти доказаха ползата от законодателство в областта на борбата с дискриминацията. По-специално, с Директива 2000/78/ЕО се създава основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите въз основа на религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация. Въпреки това съществуват различия между отделните държави членки по отношение на степента и формата на защита от дискриминация на някои от тези основания извън сферата на заетостта. Директива 2000/43/ЕО защитава лицата от дискриминация, основана на техния расов или етнически произход, по отношение на достъпа и предоставянето на стоки и услуги, социалната закрила, както и образованието, докато Директива 2004/113/ЕО предлага защита от дискриминация, основана на пола, по отношение на достъпа и предоставянето на стоки и услуги, с изключение на съдържанието на медиите и рекламата, както и на образованието.
- (9) Във връзка с това целта на настоящата директива е, по отношение на основанията, които обхваща, да разшири степента и формата на защита [...] от дискриминация извън сферата на заетостта в специфичните области, посочени в настоящата директива. Поради това законодателството на Съюза следва да забрани дискриминацията, основана на религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, в редица области извън пазара на труда, в т.ч. достъпа до социална закрила, достъпа до образование и достъпа и предоставянето на стоки и услуги, включително жилищно настаняване. Услугите следва да се разбират по смисъла на член 57 от ДФЕС.

¹¹ Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 г. относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход (ОВ L 180, 19.7.2000 г., стр. 22).

¹² Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 г. за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите (ОВ L 303, 2.12.2000 г., стр. 16).

¹³ Директива 2004/113/ЕО на Съвета от 13 декември 2004 г. относно прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до стоки и услуги и предоставянето на стоки и услуги (ОВ L 373, 21.12.2004 г., стр. 37).

- (10) Директива 2000/78/ЕО забранява дискриминацията по отношение на достъпа до професионално обучение; съществува необходимост да се допълни тази защита, като обхватът на забраната за дискриминация се разшири до образователните форми, които не се разглеждат като професионално обучение.
- (11) Настоящата директива не следва да засяга компетентностите на държавите членки, особено в областта на образованието, социалната сигурност и здравеопазването. Тя не следва да засяга и съществената роля и голямата свобода на преценка на държавите членки при предоставяне, възлагане и организиране на услугите от общ икономически интерес.
- (12) Понятието „дискриминация“ включва пряката дискриминация, непряката дискриминация, тормоза, подбуждането към дискриминация и отказа да се осигурят разумни улеснения за хората с увреждания. Дискриминацията се разбира и като възникваща въз основа на множество основания.
- (12a) Дискриминацията възниква, *inter alia*, когато лице е третирано по по-неблагоприятен начин или е подложено на тормоз, тъй като е — или се смята, че е — свързано с лица с дадена религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, или с организации, които насърчават спазването на правата на такива лица¹⁴. Дискриминацията възниква и когато дадено лице е третирано по по-неблагоприятен начин или е подложено на тормоз, основан на религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, които просто се предполага, че има. Ето защо е уместно в настоящата директива изрично да се предвиди защита срещу този вид дискриминация по асоциация или по предположение¹⁵.

¹⁴ Решение на Съда по дело C-83/14, ЧЕЗ Разпределение (Николова), 16 юли 2015 г., и решение на Съда по дело C-303/06, Coleman/Attridge, 17 юли 2008 г.

¹⁵ Пак там.

- (12аb) Дискриминацията на множество основания се разглежда като дискриминация във всички нейни форми, възникваща въз основа на всякаква комбинация от две или повече от следните основания, включително ако взето самостоятелно положението не би предизвикало дискриминация срещу засегнатото лице: религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация. Дискриминацията на множество основания следва да бъде призната, за да бъде отразена сложната действителност на случаите на дискриминация, както и за да се повиши защитата на нейните жертви.
- (12б) Тормозът противоречи на принципа на равно третиране, тъй като жертвите на тормоз не могат да се ползват наравно с останалите от достъп до социална закрила, образование, стоки и услуги. Тормозът се проявява под различни форми, включително нежелано поведение, изразено словесно, физически или по друг несловесен начин. По смисъла на настоящата директива за тормоз може да се приеме поведение, което се проявява нееднократно или е толкова сериозно по своето естество, че поради целта или последствията си накърнява достойнството на дадено лице и създава заплашителна, враждебна, унижителна, оскърбителна или обидна среда.
- (13) При прилагането на принципа на равно третиране без оглед на религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация Съюзът следва в съответствие с член 8 от ДФЕС да полага усилия за премахване на неравенствата и за насърчаване на равенството между мъжете и жените, особено поради факта, че жените са често жертва на дискриминация на множество основания.
- При изготвянето или преразглеждането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби, които са необходими за съобразяване с настоящата директива, държавите членки следва да вземат предвид различното въздействие върху мъжете и жените.

- (14) Оценяването на фактите, от които може да се заключи, че е налице пряка или непряка дискриминация, следва да продължи да бъде от компетентността на националните съдебни или други компетентни органи в съответствие с разпоредбите на националното право или практика. Такива разпоредби могат да предвиждат по-специално установяване на наличието на непряка дискриминация чрез всякакви средства, включително въз основа на статистически и/или научни данни.
- (14a) Различия в третирането въз основа на възрастта могат да бъдат допуснати при определени обстоятелства, ако са обективно обосновани от легитимна цел и ако средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими. В този контекст насърчаването на икономическата, културната или социалната интеграция на лица от определени възрастови групи следва да представлява легитимна цел. Средствата за постигането на тази цел, например предлагането на по-благоприятни условия за достъп на лица от определени възрастови групи, следва да бъдат целесъобразни и необходими. Мерките, свързани с възрастта, които предлагат по-благоприятни условия на лица на определена възраст в сравнение с наличните за други хора, като безплатни или намалени тарифи за използването на обществения транспорт, музеите или спортните съоръжения, се считат за съвместими с принципа за недопускане на дискриминация и не представляват дискриминация на основание възраст.
- (15)
- (15a)
- (15b) Потребителите и съответните съдебни органи и органи по жалбите следва, при поискване, да имат правото да бъдат информирани за причините, на които се дължат различията в третирането на основание възраст или увреждане в областта на финансовите услуги. Предоставената информация следва да бъде полезна и разбираема за широката общественост и да разяснява различията по отношение на индивидуалния риск за въпросната услуга. Доставчиците на финансови услуги не следва обаче да са задължени да разкриват чувствителна търговска информация.

- (16) Всяко лице се ползва със свобода на договаряне, включително с тази да избере договаряща се страна при сделка. Настоящата директива не следва да се прилага по отношение на стопански сделки, предприемани от лица, за които тези сделки се извършват в контекста на личния или семейния им живот.
- (17) Едновременно със забраната за дискриминация е важно да се зачитат и други основни права и свободи в съответствие с Хартата на основните права и Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, което включва по-конкретно защитата на личния и семейния живот, свободата на религията, свободата на сдружаване, свободата на изразяване, свободата на печата и свободата на информацията. Настоящата директива не следва да засяга мерките, установени в националното право, които в демократичното общество са необходими за обществената сигурност, поддържането на обществения ред, предотвратяването на престъпността, защитата на здравето и защитата на правата и свободите на другите.
- (17-а) Настоящата директива не изменя разпределението на компетентностите между Съюза и държавите членки, определени от Договорите, включително в областта на образованието и социалната закрила. Тя не засяга и съществената роля и голямата свобода на преценка на държавите членки при предоставяне, възлагане и организиране на услугите от общ икономически интерес.
- (17а) Настоящата директива обхваща прилагането на принципа на равно третиране при достъпа до социална закрила, достъпа до образование и достъпа и предоставянето на стоки и услуги в рамките на компетентността на Съюза. Понятието „достъп“ не включва определянето, в съответствие с националното право и практика, на това дали дадено лице отговаря на критериите за получаване на социална закрила или образование, тъй като държавите членки отговарят за организацията, финансирането и съдържанието на своите системи за социална закрила и образование и за определянето на лицата, които имат право да получават социална закрила и образование.

(17б) Социалната закрила по смисъла на настоящата директива следва да обхваща социалната сигурност, социалното подпомагане, социалното жилищно настаняване и здравеопазването. Поради това настоящата директива следва да се прилага по отношение на всички права и обезщетения, които произтичат от общи или специални схеми за социална сигурност, социално подпомагане и здравеопазване, които са задължителни или се предоставят пряко от държавата или от частни лица. Във връзка с това директивата следва да се прилага по отношение на парични обезщетения, обезщетения в натура и услуги, независимо дали участващите схеми са с осигурителни вноски или не. Посочените по-горе схеми включват, например, клоновете на социалната сигурност, определени с Регламент (ЕО) № 883/2004¹⁶ на Европейския парламент и на Съвета, както и схемите, осигуряващи обезщетения или услуги поради съображения, свързани с липсата на финансови ресурси или риска от социално изключване. Настоящата директива се прилага и за допълнителните пенсии, попадащи в обхвата на Директива 2014/50/ЕС.

(17в)

(17г)

(17д)

(17е) Изключителната компетентност на държавите членки по отношение на организацията на системите им за социална закрила включва компетентност за създаване, финансиране и управление на такива системи и на свързаните с тях договорености, както и компетентност за определяне на същността, размера, изчисляването и продължителността на обезщетения и услуги и за определяне на условията за предоставянето им, както и за коригиране на тези условия с цел осигуряване на устойчивост на публичните финанси.

¹⁶ Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. за координация на системите за социална сигурност (ОВ L 166, 30.4.2004 г., стр. 1).

(17ж) Изключителната компетентност на държавите членки по отношение на организацията на образователните системи, учебното съдържание и съдържанието на образователните дейности, включително осигуряването на образование за лица със специални потребности, включва компетентност за създаването, финансирането и управлението на образователни институции, за разработването на учебни планове и други образователни дейности, за определянето на изпитния процес, както и за определяне на условията за предоставянето им, в т.ч. например, възрастови ограничения за училища, стипендии или курсове.

(17жа)

(17з) Настоящата директива не се прилага за въпроси, попадащи в обхвата на семейното право, в т.ч. за семейното положение и осиновяването, и законите относно правата, свързани с възпроизводството. Тя не засяга и светския характер на държавата, държавните институции или органи, или на образованието.

(17и)

(18)

(19) Съгласно член 17 от ДФЕС Съюзът зачита и не засяга статута, от който се ползват църквите и религиозните сдружения или общности в държавите членки съгласно националното законодателство и зачита също така статута, от който се ползват съгласно национално законодателство философските и неконфесионалните организации.

(19а) Хората с увреждания включват хора с трайни физически, умствени, интелектуални или сетивни увреждания, които при взаимодействие с различни пречки могат да възпрепятстват тяхното пълноценно и ефективно участие в обществото наравно с останалите. Определението за „дългосрочен план“ по отношение на понятието „увреждане“ следва да се разглежда в светлината на практиката на Съда на Европейския съюз, по-специално решението му по дело C-395/15.

- (19аб)¹⁷ Принципът на достъпност е установен в Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания. Конвенцията предвижда в това отношение, че за да дадат възможност на хората с увреждания да живеят самостоятелно и да участват пълноценно във всички аспекти на живота, държавите членки като страни по въпросната конвенция трябва да предприемат подходящи мерки, за да осигурят на хората с увреждания достъп, равноправно с всички останали, до физическата среда на живеене, до транспорта, информацията и комуникациите, включително до информационните и комуникационни системи и технологии и до всички останали удобства и услуги, отворени и достъпни за широката общественост, както в градските, така и в селските райони.
- (19б) Важна роля за реалното осигуряване на пълно равенство играят мерките за предоставяне на хората с увреждания равен с останалите достъп до областите, попадащи в обхвата на настоящата директива. Тези мерки следва да включват установяването и премахването на пречките и бариерите пред достъпа, както и предотвратяване на появата на нови пречки и бариери. Мерките за осигуряване на достъп за хората с увреждания не следва да налагат непропорционална тежест. Достъпността следва да се счита за съразмерно постигната, ако хората с увреждания са в състояние ефективно и наравно с останалите да имат достъп до услугите, които дадени сгради, съоръжения, транспортни услуги и инфраструктури са предназначени да осигуряват или предлагат на обществеността дори ако те не могат да имат достъп до цялата сграда, съоръжение или инфраструктура.
- (19в) Наред с другото, тези мерки следва да целят осигуряването на достъп от гледна точка на физическата среда, транспорта, информационните и комуникационните технологии и системи, както и услугите, в рамките на обхвата на настоящата директива. Фактът, че невинаги е възможно да се осигури напълно равен с останалите достъп, не може да се използва като основание да не се приемат всички мерки, за да се повиши във възможно най-голяма степен достъпът за хората с увреждания.

¹⁷ Съображение, което трябва да бъде преразгледано по-късно.

- (19ва) Разумните улеснения следва да бъдат осъществявани в областите, попадащи в обхвата на директивата, при условие че това не води до непропорционална тежест. КПХУ предвижда, че с оглед на осигуряването на равнопоставеност и премахването на всякаква дискриминация държавите — страни по конвенцията, предприемат всички необходими стъпки, за да осигурят разумни улеснения. „Разумни улеснения“ съгласно определението в КПХУ означава необходими и подходящи модификации и приспособления, които не водят до непропорционално или неоправдано обременяване, когато такива са необходими в конкретен случай, за да се осигури на хората с увреждане признаването или упражняването на всички права на човека и основни свободи наравно с всички останали. Директива 2000/78/ЕО предвижда, че „работодателите предприемат подходящи мерки, когато е необходимо в определен случай, да предоставят възможност на лице с увреждане, да има достъп, да участва или да се издига в професията, да се обучава, освен ако такива мерки не представляват непропорционална тежест за работодателя“.
- (19вб) Мерките за осигуряване на разумни улеснения играят важна роля за гарантиране на пълно равенство на хората с увреждания в областите, попадащи в обхвата на настоящата директива. При договорни или други дългосрочни отношения между доставчика и човека с увреждания структурната промяна на помещения или оборудване може да се разглежда като разумно улеснение. Разумните улеснения могат да включват приспособяване или изменение на обичайните политики, процедури и практики на доставчика, адаптиране на условията за достъп и осигуряване на специфична помощ, като се отчитат конкретните потребности на човека с увреждания с оглед да се постигне равнопоставеност.

(19вв) Мерките за разумни улеснения се изискват само доколкото не налагат непропорционална тежест. Освобождаванията от едно или повече изисквания за равно третиране поради непропорционалната тежест, която те налагат, не следва да надхвърлят строго необходимото за ограничаване на тази тежест по отношение на всеки отделен случай. Под мерки, които биха наложили прекомерна тежест, следва да се разбират мерки, които биха наложили допълнителна прекомерна организационна или финансова тежест, като същевременно се отчита вероятната произтичаща полза за съответния човек или съответните хора с увреждания. Всяка оценка следва да отчита само легитимни основания.

(19г)

(19д) Когато е спазено правото на Съюза, предвиждащо подробни стандарти или спецификации относно достъпността или разумните улеснения по отношение на определени стоки или услуги, следва да се счита, че са спазени изискванията на настоящата директива по отношение на достъпността или разумните улеснения.

- (20) В правото на Съюза вече са определени подробни спецификации относно достъпността и разумните улеснения в някои области. Тези спецификации са предвидени, *inter alia*, в Регламент (ЕС) № 1300/2014 на Комисията¹⁸, Регламент (ЕС) № 181/2011 на Европейския парламент и на Съвета¹⁹, Регламент (ЕО) № 1371/2007 на Европейския парламент и на Съвета²⁰ и Регламент (ЕО) № 1107/2006 на Европейския парламент и на Съвета²¹. В правото на Съюза вече са определени и правни изисквания за осигуряване на достъпност, без да се предвиждат спецификации или стандарти за това изискване. Тези правни изисквания са установени, *inter alia*, в Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета²² и в Директива 2014/24/ЕС на Европейския парламент и на Съвета²³. Например член 7 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 изисква достъпността за лицата с увреждания да бъде един от критериите, които да се спазват при определянето на операциите, съфинансирани от фондовете.

¹⁸ Регламент (ЕС) № 1300/2014 на Комисията от 18 ноември 2014 г. относно техническите спецификации за оперативна съвместимост, свързани с достъпността на железопътната система на Съюза за лица с увреждания и лица с намалена подвижност (ОВ L 356, 12.12.2014 г., стр. 110).

¹⁹ Регламент (ЕС) № 181/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 г. относно правата на пътниците в автобусния транспорт и за изменение на Регламент (ЕО) № 2006/2004 (ОВ L 55, 28.2.2011 г., стр. 1).

²⁰ Регламент (ЕО) № 1371/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2007 г. относно правата и задълженията на пътниците, използващи железопътен транспорт (ОВ L 315, 3.12.2007 г., стр. 14).

²¹ Регламент (ЕО) № 1107/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юли 2006 г. относно правата на хората с увреждания и на хората с ограничена подвижност при пътувания с въздушен транспорт (ОВ L 204, 26.7.2006 г., стр. 1).

²² Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство и за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд и Европейския фонд за морско дело и рибарство и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета (ОВ L 347, 20.12.2013 г., стр. 320).

²³ Директива 2014/24/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 г. за обществените поръчки и за отмяна на Директива 2004/18/ЕО (ОВ L 94, 28.3.2014 г., стр. 65).

(20-aa)

(20-a) Освен общите предварителни мерки за осигуряване на достъп, мерките за предоставяне на разумни улеснения в индивидуални случаи играят важна роля за реалното осигуряване на пълно равенство на хората с увреждания в областите, попадащи в обхвата на настоящата директива. При договорни или други дългосрочни отношения между доставчика и човека с увреждания структурната промяна на помещения или оборудване може да се разглежда като разумно улеснение. Разумните улеснения могат да включват приспособяване или изменение на обичайните политики, процедури и практики на доставчика, адаптиране на условията за достъп и осигуряване на специфична помощ, като се отчитат конкретните потребности на човека с увреждания с оглед да се постигне равнопоставеност. Мерките за осигуряване на разумни улеснения не следва да налагат непропорционална тежест.

(20-б) Държавите членки се насърчават да разработят и приложат новаторски мерки, за да осигурят разумни улеснения.

(20aa) При предоставянето на жилищно настаняване от доставчика не следва да се изисква да прави структурни промени в помещенията или да плаща за тях с цел спазване на разпоредбите за разумни улеснения, предвидени в настоящата директива. В съответствие с националното право и практика доставчикът следва да приема тези промени, ако те са финансирани по друг начин и ако не налагат непропорционална тежест от някакво друго естество.

(20аб) Задължението за осигуряване на разумни улеснения, при условие че това не води до непропорционална тежест, е установено в Директива 2000/78/ЕО и в КПХУ. В КПХУ се признава и значението на достъпността за осигуряването на възможност за хората с увреждания да се ползват в пълна степен от правата на човека и всички основни свободи. В Конвенцията достъпността се определя като общ принцип и от държавите като страни по нея се изисква да предприемат подходящи мерки за хората с увреждания, които да им осигурят равнопоставен достъп с всички останали.

- (20б) Когато се преценява дали мерките за осигуряване на достъпност или разумни улеснения налагат непропорционална тежест, следва да се вземат под внимание редица фактори, включително, *inter alia*, размерът, ресурсите и естеството на организацията или предприятието, както и прогнозираните разходи за тези мерки или (техническият и/или икономическият) експлоатационен живот на инфраструктурите и предметите, които се използват за предоставяне на дадена услуга. Освен това непропорционална тежест може да е налице по-специално когато са необходими значителни структурни промени, за да се предостави достъп до движимо или недвижимо имущество, което е защитено съгласно националните разпоредби поради своята историческа, културна, художествена или архитектурна стойност.
- (20в) (ново) За да се даде достатъчно време за спазване на изискванията за осигуряване на разумните улеснения за хората с увреждания, определени в настоящата директива, е целесъобразно да се предвиди по-дълъг срок за транспониране на тези мерки.
- (21) Забраната за дискриминация не следва да засяга запазването или приемането от държавите членки на мерки, насочени към предотвратяване или компенсиране на неблагоприятните последствия, понасяни от група лица поради религиозната им принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация или поради факта, че при тях има съчетание от характерни черти, свързани с тези конкретни основания за дискриминация. Тези мерки могат да включват подкрепа за организации на и за лица с определена религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, когато тяхната главна цел е насърчаването на икономическата, културната или социалната интеграция на тези лица или задоволяването на специфичните им потребности.
- (22) Настоящата директива определя минималните изисквания, като по този начин предоставя възможност на държавите членки да въведат или да запазят по-благоприятни разпоредби. Прилагането на настоящата директива не следва да служи като основание за влошаване на условията в сравнение със съществуващата ситуация във всяка държава членка.

- (23) Лицата, които са били подложени на дискриминация, основаваща се на тяхната религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, следва да разполагат с адекватни средства за правна защита. С цел да се предостави по-ефикасна защита, на сдружения, организации и други юридически лица следва да се даде правото да участват в процесуални действия, включително от името или в подкрепа на конкретна жертва, без да се засягат националните процесуални правила за представителство и защита пред съдилищата.
- (24) Правилата относно тежестта на доказване следва да бъдат адаптирани, когато е налице *prima facie* случай на дискриминация, а за да се приложи ефективно принципът на равно третиране, тежестта на доказване следва да падне върху ответника, когато се представят доказателства за такава дискриминация. Независимо от това не е задължение на ответника да доказва, че ищецът изповядва определена религия или убеждение, има определено увреждане, достигнал е определена възраст или има определена сексуална ориентация.
- (25) Ефективното прилагане на принципа на равно третиране изисква адекватна съдебна защита срещу виктимизация.
- (26) В своята резолюция относно последващите действия във връзка с Европейската година на равните възможности за всички (2007 г.) Съветът призова за активното ангажиране на гражданското общество, включително организациите, представляващи лица, изложени на риск от дискриминация, социалните партньори и заинтересованите страни, в съставянето на политики и програми, целящи предотвратяване на дискриминацията и утвърждаване на равенството и равните възможности, както на европейско, така и на национално равнище.

- (27) Опитът в прилагането на директиви 2000/43/ЕО, 2004/113/ЕО и 2006/54/ЕО²⁴ показва, че защитата от дискриминация на някои от основанията, попадащи в обхвата на настоящата директива, би се подобрила, ако във всяка държава членка съществуват един или повече органи, компетентни да анализират възникналите проблеми, да проучват възможните решения и да предоставят конкретна помощ на жертвите на дискриминация. В съответствие с целта за разширяване на степента и формата на защита от дискриминация, основана на пола, расата или етническата принадлежност, до основанията, попадащи в обхвата на настоящата директива, компетентността на този орган или органи следва да включва и областите, попадащи в обхвата на Директива 2000/78/ЕО. Препоръката на Комисията относно стандартите за органите по въпросите на равенството от 22 юни 2018 г. може да се използва от държавите членки като насока, за да се гарантира, че тези органи функционират по ефективен и независим начин.
- (28) Държавите членки следва да насърчават събирането на данни относно равното третиране и дискриминацията с оглед по-специално на това да следят и оценяват ефективността на мерките, предприети в изпълнение на настоящата директива. За тази цел държавите членки може например да определят изходни равнища или измерими цели, или да предприемат събирането на качествени и/или количествени данни. За целите на настоящата директива под данни относно равното третиране и дискриминацията следва да се разбира всяка информация, която е полезна или има отношение за описването и анализирането на състоянието на равенство, т.е. която указва наличието на дискриминация и/или равенство и/или техния обхват. Събраните данни може да включват данни за изходните равнища като демографски или социално-икономически данни, данни относно съществени изпитани примери за неравенство или пък данни, които позволяват да бъде направена оценка на настоящите политики, или данни, основаващи се на показателите за човешките права. Данните следва да бъдат събирани съгласно националното законодателство и практики и в съответствие с приложимото право на Съюза, по-специално по отношение на защитата на личните данни.

²⁴ Директива 2006/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 юли 2006 г. за прилагането на принципа на равните възможности и равното третиране на мъжете и жените в областта на заетостта и професиите (ОВ L 204, 26.7.2006 г., стр. 23).

- (29) Държавите членки следва да предвидят ефективни, съразмерни и възпиращи санкции в случай на нарушения на национални разпоредби, приети в съответствие с настоящата директива. Санкциите могат да бъдат административни и финансови, например глоби или плащане на обезщетение, както и други видове санкции.
- (30) Тъй като целта на настоящата директива, а именно осигуряване на общо ниво на защита от дискриминация във всички държави членки, не може да бъде постигната в достатъчна степен от държавите членки и следователно може, поради мащаба и въздействието на предложеното действие, да бъде по-добре постигната на равнището на Съюза, Съюзът може да приеме мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, уреден в член 5 от ДЕС. В съответствие с принципа на пропорционалност, уреден в същия член, настоящата директива не надхвърля необходимото за постигане на тази цел.
- (31) В съответствие с точка 34 от Междунституционалното споразумение от 13 април 2016 г. за по-добро законотворчество²⁵ държавите членки се насърчават да изготвят за себе си и в интерес на Съюза, свои собствени таблици, които, доколкото е възможно, илюстрират съответствието между настоящата директива и мерките за транспониране, и да ги направят обществено достояние,

ПРИЕ НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

²⁵ ОВ L 123, 12.5.2016 г., стр. 1.

ГЛАВА I

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

Член 1

Цел

Настоящата директива определя рамка за борба с дискриминацията, основана на религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, с оглед на прилагането в държавите членки на принципа на равно третиране в рамките на обхвата на настоящата директива и спомага за насърчаването на този принцип в областта на заетостта и професиите, както е предвидено в Директива 2000/78/ЕО.

Член 2

Понятието дискриминация

1. За целите на настоящата директива „принцип на равно третиране“ означава да не се допуска дискриминация на някое от основанията, посочени в член 1.
2. За целите на настоящата директива „дискриминация“ означава:
 - а) пряка дискриминация на едно от основанията, посочени в член 1, която се счита, че настъпва, когато дадено лице се третира по по-неблагоприятен начин, отколкото се третира, било е третирано или би било третирано друго лице в сравнима ситуация;
 - б) непряка дискриминация на едно от основанията, посочени в член 1, която се счита, че настъпва, когато видимо неутрална разпоредба, критерий или практика биха поставили лица с определена религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация в особено неблагоприятно положение в сравнение с други лица, освен ако разпоредбата, критерият или практиката са обективно обосновани от легитимна цел и средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими;

в) тормоз на едно от основанията, посочени в член 1, който се счита, че настъпва, когато нежелано поведение има за цел или последиствие да накърни достойнството на дадено лице и да създаде заплашителна, враждебна, унижителна, оскърбителна или обидна среда. В този контекст понятието за тормоз може да бъде определено в съответствие с националните закони и практика на държавите членки;

г)

г-а)

г-б) подбуждане към дискриминация спрямо лица на някое от основанията, посочени в член 1;

д) отказ да се осигурят разумни улеснения за хората с увреждания, който се счита, че настъпва, когато не се спазва член 4а от настоящата директива;

3-а

3. Дискриминацията съгласно настоящата директива включва дискриминация, основана на комбинация от основанията за дискриминация, посочени в член 1, както и комбинация от едно или повече от тези основания с някое от основанията за дискриминация, попадащи под защита съгласно Директива 2000/43/ЕО и/или Директива 2004/113/ЕО.

4.

5.

6. Независимо от параграфи 1 и 2, преференциалното третиране въз основа на възраст или увреждане може да бъде позволено, ако е обективно обосновано от легитимна цел и ако средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими.

6-а Преференциалното третиране за осигуряването на приобщаване, интеграция или участие в обществото наравно с останалите може да бъде под формата на свободен достъп, намалени тарифи или преференциален достъп за защитените групи въз основа на възраст или увреждане и може да бъде позволено съгласно настоящата директива като обосновано, подходящо и необходимо третиране.

6а.

7. Независимо от параграфи 1 и 2 разлики в третирането въз основа на възраст или здравословно състояние, които могат да бъдат свързани с увреждането на даден човек, могат да бъдат позволени при предоставянето на застрахователни, банкови и други финансови услуги, в случай че са обективно обосновани от легитимна цел и ако средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими, и само доколкото оценката на рисковете се основава на точни, актуални и относими актюерски или статистически данни и отчита индивидуалното положение на заявителя на застрахователната, банковата или другата финансова услуга.

7а. Независимо от параграф 2 разликата в третирането въз основа на възраст при предоставянето на застрахователни, банкови и други финансови услуги не представлява възрастова дискриминация, в случай че разликите в премиите и обезщетенията на отделните лица са обективно и разумно обосновани от легитимна цел и средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими, и доколкото оценката на рисковете се основава на точни, актуални и относими актюерски или статистически данни и отчита индивидуалното положение на заявителя на застрахователната, банковата или другата финансова услуга.

8. Настоящата директива не засяга мерките, предвидени в националното право, които в демократичното общество са подходящи и необходими за поддържането на обществената сигурност и обществения ред, за предотвратяване на престъпността, за защита на непълнолетни лица и за опазване на здравето и безопасността, както и за защита на основните права и свободи на другите, включително защитата на личния и семейния живот, правото на свобода на религията, свобода на сдружаване, свобода на изразяване, свобода на печата, свобода на информацията и свобода на договаряне. Настоящата директива не ограничава компетентността на държавите членки, нито разширява компетентността на Съюза в областите, посочени в настоящия параграф.

Член 3
Приложно поле

1. В рамките на предоставените на Европейския съюз компетентности и на установеното в параграф 2 и при пълно зачитане на принципа на субсидиарност и на националните конституции и правни традиции, забраната за дискриминация се прилага спрямо всички лица, както от публичния, така и от частния сектор, включително публичните органи, по отношение на:

а) достъпа до социална закрила, доколкото той се отнася до социалната сигурност и социалното подпомагане, социалното жилищно настаняване и здравеопазването.

Достъпът по тази буква включва процеса на търсене на информация, подаване на заявление и регистриране, както и същинското предоставяне на мерки за социална закрила;

б)

в) достъпа до образование.

Достъпът по тази буква включва процеса на търсене на информация, подаване на заявление и регистриране, както и същинското приемане и участие в образователни дейности;

г) достъпа до стоки и услуги и предоставянето на такива, включително жилищно настаняване, които са на разположение на обществеността.

Достъпът по тази буква включва процеса на търсене на информация, подаване на заявление, регистриране, поръчване, запазване, наемане и закупуване, както и същинското предоставяне и ползване на въпросните стоки и услуги.

2. Настоящата директива не се прилага за:

- а) въпросите, попадащи в обхвата на семейното право, в т.ч. семейното положение и осиновяването, както и правата, свързани с възпроизводството, нито за свързаните с тях права на социалноосигурителни обезщетения, свързани с семейното положение;
- б) организацията и финансирането на системите за социална закрила на държавите членки, включително създаването и управлението на такива системи и на свързаните с тях договорености, както и същността, размера, изчисляването и продължителността на обезщетенията и услугите, и условията за предоставянето им, като например възрастови ограничения за определени обезщетения;
- в)
- г) организацията и финансирането на образователните системи на държавите членки, включително създаването и управлението на образователни институции, учебното съдържание и съдържанието на образователните дейности, разработването на учебни планове, определянето на изпитния процес и условията за допустимост, като например възрастовите ограничения за училища, стипендии или курсове;
- д) различията в третирането, основани на религията или убежденията на дадено лице, при прием в образователни институции, ако характерът на тези образователни институции се основава на религия или убеждения в съответствие с националните закони, традиции и практика;
- е) достъпа до стоки и услуги и предоставянето на такива, включително жилищно настаняване, които се предлагат в сферата на личния и семейния живот, както и сделките, извършвани в този контекст.

3.

3а. Настоящата директива не засяга националните мерки, с които се разрешава или забранява носенето на религиозни символи, и не ограничава изключителната компетентност на държавите членки по тези въпроси.

4. Настоящата директива не засяга националното законодателство, което гарантира светския характер на държавата, държавните институции или органи или на образованието, или което се отнася до статута и дейността на църквите и другите организации, основани на религия или убеждения, и не ограничава изключителната компетентност на държавите членки по тези въпроси.

5. Настоящата директива не обхваща различията в третирането, основани на националност, и не засяга разпоредбите и условията, свързани с влизането и постоянното пребиваване на граждани на трети държави и лица без гражданство на територията на държавите членки, както и всяко третиране, произтичащо от правния статут на съответните граждани на трети държави и лица без гражданство.

Член 4

Член 4а

Разумни улеснения за хората с увреждания

1. За да се гарантира спазването на принципа на равно третиране по отношение на хората с увреждания, в изложените в член 3 области се осигуряват разумни улеснения.
2. За целите на параграф 1 „разумни улеснения“ означава необходими и подходящи модификации и приспособявания, които не водят до непропорционална или неоправдана тежест, когато такива се необходими в конкретен случай, за да се осигури на човека с увреждане признаването или упражняването наравно с всички останали на достъп до мерки за социална закрила, достъп до образование и достъп до стоки и услуги, попадащи в обхвата на настоящата директива, както и предоставянето на такива стоки и услуги.
3. Що се отнася до предоставянето на жилищно настаняване, в параграфи 1 и 2 не се предявява изискване към доставчика да прави структурни промени на помещенията или да заплаща за подобни изменения. В съответствие с националното право и практика доставчикът на жилищно настаняване приема тези промени, ако те са финансирани по друг начин и ако не налагат непропорционална тежест.
4. Разпоредбите на настоящия член не засягат разпоредбите на правото на Съюза относно достъпността или разумните улеснения по отношение на определени стоки или услуги.

5. Когато се преценява дали необходимите мерки за спазване на настоящия член налагат непропорционална тежест, се вземат под внимание по-специално:
- а) размерът, ресурсите, естеството и нетния оборот и печалбите на задълженото лице;
 - aa) отрицателното въздействие за човека с увреждания, засегнат от факта, че подходящите и необходими мерки не са предвидени;
 - б) прогнозираните разходи за подходящите и необходими мерки;
 - в) очакваните ползи за хората с увреждания като цяло, като се вземат предвид честотата и продължителността на използване на съответните стоки и услуги, както и честотата и продължителността на връзката със съответния продавач или доставчик;
 - ва) размерът на публичното финансиране, налично за задълженото лице за предприемането на подходящите и необходими мерки;
 - г)
 - д) историческата, културната, художествената или архитектурната стойност на въпросното движимо или недвижимо имущество; и
 - е) безопасността и осъществимостта на въпросните мерки.

Тежестта не се счита за непропорционална, когато е компенсирана в достатъчна степен от съществуващите мерки в рамките на политиката спрямо хората с увреждания, водена от съответната държава членка.

2.

3.

Член 5

Позитивни мерки

1. С оглед на реалното осигуряване на пълно равенство принципът на равно третиране не е пречка за която и да било държава членка да запази или да приеме специфични мерки за предотвратяване или компенсиране на неравностойно положение, свързано с религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

Член 6

Минимални изисквания

1. Държавите членки могат да въведат или да запазят разпоредби, които са по-благоприятни за защитата на принципа на равно третиране от предвидените в настоящата директива.
2. Прилагането на настоящата директива при никакви обстоятелства не представлява основание за намаляване на равнището на защита от дискриминация, което вече е постигнато от държавите членки в областите, попадащи в обхвата на настоящата директива.

ГЛАВА II

ПРАВНИ СРЕДСТВА ЗА ЗАЩИТА И ПРАВОПРИЛАГАНЕ

Член 7

Защита на правата

1. Държавите членки гарантират, че съдебните и/или административните процедури, включително, когато те считат за подходящо, и помирителните процедури, за привеждането в изпълнение на задълженията по настоящата директива са достъпни за всички лица, които считат себе си засегнати поради неприлагането спрямо тях на принципа за равно третиране, дори след като връзката, в която е извършена предявената дискриминация, е прекъсната.
2. Държавите членки осигуряват възможност на сдружения, организации или други юридически лица, които в съответствие с установените в националното им право критерии имат легитимен интерес от гарантиране спазването на разпоредбите на настоящата директива, да участват от името или в подкрепа на ищеца, с неговото одобрение, във всяка съдебна и/или административна процедура, предвидена с оглед на изпълнението на задълженията по настоящата директива.
3. Параграфи 1 и 2 не засягат националните разпоредби, с които се регламентират сроковете за предявяване на искове, отнасящи се до принципа на равно третиране.

Член 8

Тежест на доказване

1. Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират в съответствие със своите национални съдебни системи, че когато лица, които се считат за ошетени поради неприлагането спрямо тях на принципа на равно третиране, установят пред съд или друг компетентен орган факти, от които може да бъде заключено, че е налице дискриминация, задължение на ответника е да докаже, че няма нарушение на забраната за дискриминация.
2. Параграф 1 не е пречка държавите членки да въведат правила за доказване, които са по-благоприятни за ищците.
3. Параграф 1 не се прилага за наказателни производства.
4. Държавите членки могат да решат да не прилагат параграф 1 за производства, в рамките на които съдът или друг компетентен орган разследва фактите по делото.
5. Параграфи 1, 2, 3 и 4 от настоящия член се прилагат също за производства, предприети в съответствие с член 7, параграф 2.

Член 9

Виктимизация

Държавите членки въвеждат в своите национални правни системи необходимите мерки за защита на лицата от всяко неблагоприятно третиране или отрицателно последствие като реакция на жалба или производство, целящи прилагането на принципа на равно третиране.

Член 10

Разпространяване на информация

Държавите членки гарантират, че приетите съгласно настоящата директива разпоредби, както и вече действащите разпоредби в тази област, се свеждат до знанието на заинтересованите лица чрез подходящи средства в рамките на тяхната територия.

Член 11

Диалог със заинтересованите страни

С оглед утвърждаване на принципа на равно третиране държавите членки насърчават диалога със заинтересованите страни, които в съответствие с националното право и практика имат легитимен интерес да съдействат в борбата с дискриминацията на основанията и в областите, попадащи в обхвата на настоящата директива.

Член 12

Органи за насърчаване на равното третиране

1. Държавите членки посочват орган или органи за насърчаване на равното третиране на всички лица без оглед на тяхната религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация. Тези органи могат да бъдат част от агенции, на които е възложено на национално равнище да защитават правата на човека или да гарантират индивидуалните права.
2. Държавите членки гарантират, че компетентността на тези органи включва:
 - а) предоставяне на независима помощ на жертвите на дискриминация при предявяване на жалба за дискриминация, без да се засягат правата на жертвите и на сдруженията, организациите или другите юридически лица, посочени в член 7, параграф 2,
 - б) провеждане на независими проучвания относно дискриминацията, и
 - в) публикуване на независими доклади и отправяне на препоръки по всякакви въпроси, свързани с подобна дискриминация.
- 3.

ГЛАВА III

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Член 13

Спазване

Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират спазването на принципа на равно третиране в рамките на обхвата на настоящата директива, и по-специално, че:

- а) са отменени всички законови, подзаконови и административни разпоредби, които противоречат на принципа на равно третиране;
- б) са или могат да бъдат обявени за нищожни или да бъдат изменени всички договорни разпоредби, вътрешни правила на предприятия, както и разпоредби, уреждащи дейността на сдруженията със стопанска или нестопанска цел, които противоречат на принципа на равно третиране.

Член 14

Санкции

Държавите членки установяват правилата за приложимите санкции при нарушения на национални разпоредби, приети в съответствие с настоящата директива, и вземат всички необходими мерки за осигуряване на прилагането им. Санкциите могат да включват изплащане на обезщетение, което не може да бъде ограничено с предварителното определяне на максимален размер, като те трябва да бъдат ефективни, съразмерни и възпиращи.

Член 14a

Интегриране на принципа за равенството между половете

В съответствие с член 8 от Договора за функционирането на Европейския съюз при прилагане на настоящата директива държавите членки вземат под внимание целта за премахване на неравенствата и насърчаване на равенството между мъжете и жените.

Член 15
Изпълнение

1. Държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива, до [4 години след приемането]. Те незабавно информират Комисията за това и ѝ съобщават текста на тези разпоредби.

Когато държавите членки приемат тези разпоредби, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване.

Условията и редът на позоваване се определят от държавите членки.

1а.

1б.

1в.

2. По отношение на член 4а държавите членки могат да решат да удължат срока за транспониране, посочен в параграф 1, с до 2 години. За тази цел държавите членки уведомяват Комисията за това решение и съобщават съответната дата за транспониране до [4 години след приемането].

2а.

3.

3а.

4. Държавите членки насърчават събирането на данни относно равното третиране и недискриминацията. Данните се събират съгласно националното законодателство и практики и в съответствие с приложимото право на Съюза, по-специално по отношение на защитата на личните данни.

Член 16

Доклад

1. До [две години след датата, предвидена в член 15, параграф 1] и на всеки пет години след това държавите членки съобщават на Комисията цялата информация, която ѝ е необходима, за да изготви доклад до Европейския парламент и до Съвета относно прилагането на настоящата директива.
2. Докладът на Комисията взема предвид, когато е подходящо, гледните точки на националните органи, компетентни по въпросите на равенството, и на съответните заинтересовани страни, както и на Агенцията на ЕС за основните права. В съответствие с подхода за интегриране на принципа за равенство между половете този доклад осигурява, *inter alia*, оценка на въздействието на взетите мерки при жените и мъжете. В светлината на получената информация, този доклад включва, ако е необходимо, предложения за преразглеждане и актуализиране на настоящата директива.

Член 17

Влизане в сила

Настоящата директива влиза в сила от датата на нейното публикуване в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Член 18

Адресати

Адресати на настоящата директива са държавите членки.
